

BHAGAVAD GİTA'NIN HİNDUİZM İÇERİSİNDEKİ ÖNEMİ ÜZERİNE*

Mustafa KISAKOL**

Öz

Bu çalışmamızda Hindu dini geleneğinde önemli bir yere sahip olan Mahabharata isimli mitolojik eserin 18. bölümü olan Bhagavad Gita'nın tanıtımı ve bu eserin Hinduizm açısından önemi bilim, edebiyat ve din adamları nezdindeki yeri incelenmiştir.

Hindu inancı, yapısı gereği semitik dinler gibi üst düzey homojen bir görünüm sergilememektedir. Aksine Hinduizm heterojen bir yapı içerisinde, dini gelenekler toplamından oluşmaktadır. Kimlerin kendisini Hindu kabul ettiği ya da araştırmacıların hangi özelliklere sahip inananları Hindu olarak sınıflandırdığı bu araştırmanın konusu değildir. Ancak bu heterojen yapının ve onun yansıması olarak kutsal metin inancının Bhagavad Gita isimli metni nereye konumlandığı bu çalışmada irdelenmiştir.

Hindu kutsal literatürü oldukça zengindir. Bu zenginlik Hint dini düşüncesinin binlerce yıllık birikimin bir yansımasıdır. Ancak bu durum Hinduizm üzerinde çalışma yapan araştırmacılar açısından bazı zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Örneğin bir Hindu amentüsü oluşturulabilmiş değildir. Ancak bu kilit problemin çözümünde anahtar görevi üstlenebilecek nadir kutsal metinlerden biri Bhagavad Gita'dır. Hindu kutsal literatüründeki her kutsal metin inanç sahipleri nezdinde eşit değere sahip değildir. Bu durumun istisnası olduğunu düşündüğümüz Bhagavad Gita bu yönüyle çalışmamız boyunca ele alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: Hinduizm, Kutsal Metin, Mahabharata, Bhagavad Gita, Smriti.

ON THE IMPORTANCE OF BHAGAVAD GITA IN HINDUISM

Abstract

In this study, Bhagavad Gita which is 18th section of the mythological work named as Mahabharata that has very crucial position in Hindu Religious Tradition had been given a demonstration and this work's importance had been examined in terms of Hinduism with the aspect of science, literature and religious authorities' views.

Hindu belief doesn't demonstrate higher-up indiscrete properties just like semitic religions. On the contrary, Hinduism arises from total of religious traditions within a heterogenic construction. The people who accept themselves as a Hindu or

---

Atf / Citation: Kısakol, Mustafa. "Bhagavad Gita'nın Hinduizm İçerisindeki Önemi Üzerine / On The Importance Of Bhagavad Gita In Hinduism". Gıfad: Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi / The Journal of Gümüşhane University Faculty of Theology 10/19(Ocak/January 2021/1): 88-97.

* Bu makale yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Müdür Başyardımcısı, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Çorum Başöğretmen Anadolu Lisesi Müdürlüğü, T. C. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri ABD Doktora Öğrencisi İletî Adres: mustafakisakol@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9278-7514.

the Beliver whose features described by researchers as a Hindu are not taken into consideration in this study. However, the heterogenic form of Hinduism and the belief of the Holy Scripture as its reflection where locate Bhagavad Gita will be examined.

Hindu religious texts are quite rich in account. This richness is reflection of millenary accumulation of Indian religious ideas. But this situation causes many difficulties for the researchers on Hinduism. For instance, there has not been constituted the creedal system of Hinduism which has been suggested by the authorities yet. However, Bhagavad Gita is one of the rare books that could undertake key assingment in resolving this critical problem. Every holy scriptures in Hindu holy text literature does not have the same significance in accordance with the Believers of Hinduism. Bhagavad Gita, regarded as an exception of this matter according to us, had been discussed throughout the study.

Keywords: Hinduism, Holy Text, Mahabharata, Bhagavad Gita, Smriti.

Giriş

Mevcut çalışma, Hinduizm'i anlamada önemli bir yere sahip olan Hindu kutsal literatürünün mevcut durumu ve bu literatür içerisinde önemli bir yere sahip olan smriti metin geleneğinin edebiyat, felsefe ve özellikle din açısından özel bir örneğini sunan *Bhagavad Gita*¹ isimli kutsal metni ele almıştır. *Gita*'nın, devasa bir kutsal literatür karşısında küçük hacmine rağmen sunmuş olduğu özlü ve tatmin edici bilgilerin Hindular için ne derece önemli olduğu delilleriyle irdelenmiştir.

Dinler tarihinin yöntem ve metotları çerçevesinde, *Gita*'nın Hinduların dini inanış ve yaşantılarında en önemli temel kaynak olduğu, dini hayatı bu metnin şekillendirdiği varsayımı, eldeki veriler ışığında yapılan açıklamalarla ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Çalışma bir kutsal metni tanıtmayı ve önemini açıklamayı hedeflediği için doğası gereği ağırlıklı olarak deskriptif bir yöntemle hazırlanmıştır. Bazı kavramları açıklarken veya tanımlarken somutlaştırmak amacıyla, kısmen karşılaştırma yoluna gidilmiştir. Çalışmada yargılayıcı ve değer atfedici üsluptan mümkün olduğunca uzak durulmuş ve Hinduizm'in kayıt altına alınmış temel dini verileri dayanak olarak gösterilmiştir. Önemli din adamlarının, edebiyatçıların ve hem dünya genelinde hem de Hindu kültüründeki düşünürlerin *Gita* hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir.

Giriş kısmında çalışmanın kurulan hipotez çerçevesinde neyi hedeflediği ve bu hedefi gerçekleştirirken hangi yöntemleri hangi çerçevede kullandığı kısa ve net bir şekilde açıklamaktadır. Birinci bölümde Hinduizm'in genel karakteristiği ve kutsal metin literatürüne Hinduların nasıl bir yaklaşım sergiledikleri ele alınmakta ve detaylarıyla anlatılmaktadır. İkinci bölümde ise *Gita* isimli Hindu kutsal metni ana hatlarıyla tanıtıldıktan sonra onun Hindular için önemini ve diğer kutsal metinlere rağmen hangi nedenlerle daha üstün bir konuma sahip olduğunu ortaya koyan bilgi ve açıklamalara yer verilmektedir. Son olarak, Bhagavad Gita hakkındaki iddiamızın durumu, kısa bir değerlendirmeye sunulmuştur.

1. Hinduizm'in Kutsal Metin Anlayışı

Hinduizm tarihsel geçmişi, diğer kültürlerle etkileri, inanç şekilleri, kutsal metinlerindeki çeşitliliği ve felsefesinin özgünlüğü ile dikkat çeken bir dini gelenektir. Günümüzde siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda söz sahibi olabilecek kadar kendini modernize etmiş bir toplumun binlerce yıllık kökleri bu dini

¹ Buradan sonra *Bhagavad Gita* için *Gita* kısaltması kullanılacaktır.

gelenekte gizlidir. Caynist, Müslüman, Budist veya Sih vb. tüm gruplarıyla beraber Hindistan'ın tamamını anlamak, Hinduizm'i anlamaktan geçmektedir.

Birçok araştırmacı Hinduizm'in diğer dinler gibi, ayrı bir din olmadığını söyler. Onlara göre Hinduizm tek bir din değil; aksine Hindistan coğrafyasındaki farklı dini gelenekler bütünüdür.² Çünkü Hinduizm birbirinden çok farklı inanç ve uygulamaları kendi içinde barındırabilmektedir. Bu dinin bütün mensuplarınca paylaşılan doktrin ve uygulamaları da oldukça sınırlıdır. Hatta tarihsel geçmişine bakıldığında Hindu kelimesinin de Hindistan'da yaşayan halklara verilen genel bir isim olduğu ortaya çıkar. Ancak bu kelimenin zamanla sadece Hinduizm çatısı altındaki geleneklere bağlı insanlar için kullanıldığı görülür. Çünkü Hintli dediğimiz ırktan olsalar bile, bugün Hindistan'da yaklaşık 170 milyon Müslüman, milyonlarca Budist, Caynist ve Sih bulunmaktadır. Bunlar kendilerini Hint kökenli kabul etmekle beraber, dini kimlikleri söz konusu olduğunda Hindu kelimesini kullanmamaktadırlar. Dolayısıyla Hinduizm, kendini Hindu olarak adlandıran Hint geleneklerine bağlı kişilerin dinini tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu geleneklerdeki çeşitlilik ya da farklı uygulamalar Hinduizm'in kendi içinde farklılaşmasına neden olmuştur. Tanrılara gösterilen saygı, kutsal metinlere verilen önem vb. konularda çeşitlilik ortaya çıkmıştır.

Mesela Hinduların milyonlarca tanrıya tapındıkları bilinmektedir. Sayılabilmiş yaklaşık otuz beş milyon tanrı vardır. Ancak bazı araştırmacılar özellikle de Hıristiyanlık kültüründe yetişmiş olanlar, teslise benzer bir üçlemeyi bu din için de uygularlar. Brahma en üstteki yaratıcı tanrıyı, Vişnu koruyucu tanrıyı, Şiva ise yok edici tanrıyı sembolize eder.³ Diğerleri ise yarı tanrısal varlıklardır. Bununla birlikte bu iddia genel kabul görmemektedir. Max Müler'e göre, genele nüfuz etmiş özel bir ilahi gücün varlığı söz konusudur. Tanrıya tapanların tavırlarında, politeizmde gelişmekte olan monoteizmin ilk evrelerini görmek mümkündür.⁴ Ancak görünen odur ki, yarımada'nın her bölgesinde aynı derecede saygı duyulan bir tanrı yoktur. Bir bölgede Tanrı Vişnu son derece önemli iken, diğer bir bölgede Tanrı Şiva baskın ilahi güç olarak karşımıza çıkar.

Hinduizm'in genel karakteristiğini yansıtan bu durum, benzer şekilde Hindu kutsal metinleri için de geçerlidir. Mesela *Mahabharata* gibi bazı kutsal metinlerin dışında, her ilahi kitap her bölgede aynı saygıyı görememektedir. Muhtemelen *Mahabharata* Hint coğrafyasında geniş çapta okunan tek kutsal metindir.⁵ Ayrıca bazı dini kurallar her kutsal metnin bütün inananlarca okunmasına izin vermemiştir. Bazı kutsal metinler sadece din adamlarınca okunabilmektedir. Onlar bu kitaplardan dini öğrenir ve gerekli uygulamaları yapabilirler.⁶ Ama *Mahabharata* gibi metinler bu engelin dışındadır. Bu özelliğinden dolayı hem brahminler hem de halk tarafından okunur ve kabul görür.

Ancak Hinduizm geniş bir dini literatüre sahiptir. Bu literatür *Sruti* ve *Smriti* olmak üzere iki guruba ayrılmıştır. *Sruti* kelimesi dinleme anlamına gelir ve ebedi

² Simon Weightman, "Hinduism", *A Handbook of Living Religions*, ed. John R. Hinnels, (1985), 191'den naklen Zehra Zeren, *Hint Kökenli Dinlerde Tanrı Tasavvuru*, (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, , 2010), 11.

³ George Wolfe, *Parallel Teachings in Hinduism and Christianity* (Texas: Jomar Press, 1995), 18.

⁴ Friedrich Max Müller, *Introduction to the Science of Religion* (London: y.e.y., 1882), 81. Bu esere atıf yaparken buradan sonra Science of Religion kısaltmasını kullanacağız.

⁵ Ellen Jane Briggs, *Freedom and Desire in the Bhagavad Gita* (USA: the University of Texas, Doktora Tezi, 2008), 1.

⁶ George Bühler, "Occupation of the Castes", *the Laws of Manu Translated by G. Bühler*, ed. F. Max Müller (Oxford: y.e.y., 1886), X/79-80,419-420. Bu esere atıfta bulunurken buradan sonra Laws of Manu kısaltmasını kullanacağız.

kutsal bilgiyi temsil eden yazılar için kullanılmaktadır. Hindu inancına göre bu kutsal yazılar *rishi*⁷ denen din adamlarına ilham edilmiştir. Onlar insanların düşünsel faaliyetlerinden ortaya çıkan metinler değildir.⁸ Rishiler tarafından günümüze kadar korunarak ulaştırılmışlardır. Bu metinlerin isimleri *Vedalar*, *Brahmanalar*, *Aranyakalar* ve *Upanişadlar*'dır. Bazı kast mensuplarının bu kitaplara dokunması yasaklanmıştır.

Diğer kutsal literatürün ismi olan *Smriti* kavramı hafıza anlamına gelir. Bunlar Hindu geleneğini temsil eden kutsal yazıları ifade eder. Hindu inancına göre toplumun birikimi akılda tutulur ve nesilden nesile aktararak, kutsal bir gelenek halini alır.⁹ Bu metinler kaynağı bakımından beşerî olarak kabul edilirler. İnsanların düşünsel faaliyetleriyle ortaya çıkan metinlerdir.¹⁰ Bunlar hikâye, destan, efsane ve kanunname şeklinde yazılmışlardır. Başlıcaları *Manu Kanunnamesi*, *Puranalar*, *Ramayana* ve *Mahabharata* destanıdır. Bunlar, Sruti metinlerin tefsiri niteliğindedirler. Bunlardan *Manu Kanunnaması*'nin Manu'ya vahiy şeklinde geldiğine dair rivayetler olsa da genel kanaat onun da *smriti* nitelikli olduğu yönündedir.¹¹ *Smriti* metinler halkın, dini kolayca anlayıp hayatlarına uygulamalarını sağlarlar. Çünkü dini öğretiler bu metinlerde ete kemiğe bürünerek kişiler üzerinden somutlaştırılmıştır. Yüzyıllar boyunca halkın dini törenlerinde, bazen ilahilerinde, uzun süre dilden dile aktarılmışlar ve en son yazıya geçirilerek günümüze kadar gelmişlerdir. İşte bu literatür içerisinde Hindu halkın diline pelesenk olmuş, hacimsel küçüklüğü nedeniyle bir Hindu cep kitabı niteliğindeki *Gita*, inanç sahiplerinin kutsal kitaplara karşı tutarsız yaklaşımlarının istisnası olma özelliği göstermektedir.

2. Bhagavad Gita ve Önemi

Bhagavad kelimesi "tanrı, ulu", *Gita* kelimesi ise "şarkı, ezgi" anlamına gelir. *Bhagavad Gita* dilimize "Tanrı'nın Ezgisi" şeklinde tercüme edilmiştir. Onun MÖ 2. asır ile MS 2. asırlar arasında günümüzdeki şeklini aldığı düşünülmektedir.¹² *Gita*, *Mahabharata* isimli destanın altıncı kitabının bölümlerinden biridir. Tamamı on sekiz bölüm ve yedi yüz beyitten oluşmaktadır.¹³ Her bir bölüm kendi içinde belli konuları ele alır. Bozulan ilahi düzeni yeniden kurmak için avatarası Krişna'yı kullanan Tanrı Vişnu bu ezgiyi, destanın başkahramanı Arjuna'ya söylemiştir.¹⁴ Bizzat Tanrı Krişna tarafından varlığın mahiyeti, yoganın çeşitleri, tanrıya ulaşmanın yolları, kastlar ve görevleri, Atman, Brahman ve Dharma gibi dini doktrinler Arjuna'ya açıklanmıştır.¹⁵ Bu açıklamalar, Arjuna'nın nezdinde her

⁷ Rishi kelimesi kâhin ya da din adamı için kullanılmıştır. Constance A. Jones and James D. Ryan, "Rishi", *Encyclopedia of Hinduism*. ed. J. Gordon (New York: Facts on File an Imprint and Publishing, 2007), 366. (Buradan sonra bu eser *EH* şeklinde kısaltılacak),

⁸ Robert Leach, "a Religion of the Book? on Sacred Texts in Hinduism", *University of Zurich Expository Times*, vol. 126 (2014): 18; Constance A. Jones and James D. Ryan, "Sruti", *EH*, 409.

⁹ Mahmut Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi* (Samsun: Ensar Ticaret Neşriyat, 2011), 66-67; Ayrıca bkz. Robert Leach, *agm*, 19.

¹⁰ Constance A. Jones and James D. Ryan, "Smriti", *EH*, 419.

¹¹ Emine Ersöz, *Manu Kanunnamesi'ne Göre Hinduizm* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007), XV; Manu kanunnamesi (Manava Dharmashastra) ile Mahabharata arasındaki ilişki bazı çalışmalar için konu olmuştur. Fakat hangisinin daha önce kompozite edildiği kesin bilgilerle tespit edilemediğinden hangisinin diğerini etkilediği tartışmalıdır. Bkz. J. Bronkhorst, "Manu and the Mahabharata", *Université de Lausanne T. Ya. Elizarenkova Memorial vol.*, Book 2 (t.y.), 138.

¹² Robert S. Ellwood and Gregory D. Alles, *the Encyclopedia of World Religions*, "Bhagavad Gita", ed. Robert S. Ellwood, (New York: Facts on File an Imprint and Publishing, 2007), 49. (Buradan sonra bu esere atıf yapılırken, EWR kısaltması kullanılacak.)

¹³ Korhan Kaya, *Hinduizm* (Ankara: Dost Yayınevi, 2011), 56-57.

¹⁴ Aydın, *ADT*, 67.

¹⁵ Robert S. Ellwood and Gregory D. Alles, "Bhagavad Gita", *EWR*, 49.

Hindu için yapılmıştır. *Gita*'da Veda döneminin güneş tanrısı Vişnu özel bir konumda ele alınmaktadır. Samkhya Yoga Felsefesi de burada kendine yer bulur. Vasudeva kültürünü, çoban kahraman Krişna'yı, Upanishadlar'daki Brahman felsefesini, az da olsa Budistik düşünceyi konu edinir. *Gita*'nın tüm bu hususları biraz da materyalist düşüncelerle karıştırıp bir potada erittiği düşünülmektedir.¹⁶

Gita, Hindistan'da pek çok Hindu rahibi tarafından ezbere bilinir.¹⁷ O, Upanişad özellikleri gösteren kutsal bir metindir.¹⁸ Bununla beraber yoga kitabı olarak algılanan *Gita*, özellikle teistik yoganın kutsal kitabı gibidir. Her bir bölümü ayrı bir yoga türünü ortaya koyar. Tanrı Brahma ile ezeli ve ebedi birlikteliği de vurgular.¹⁹ Bu birlikteliğin sağlanmasında yoga önemli bir vasıta. *Gita* ilahi birlikteliği tesis etmek için başka yollar da gösterir. Örneğin eylem halinde olmayı över. Eylemsizliği seçip züht hayatı yaşamının karşısında durur. Gerçek züht hayatının eylemlerin semerelerinden vazgeçmek olduğunu söyleyerek zahitliğe yeni bir tanımlama yapar. Tanrı'ya bağlılığı vurgular. Yanlış eylemlerde bulunup, zihnin endişelerle dolmasını engellemek için sarsılmaz bir zihin dünyasının geliştirilmesi üzerine yoğunlaşır. Her insanın gerçek mücadelesinin karmalar ve yeniden doğum döngüsünden kurtulmak olduğunu metaforik olarak açıklar.²⁰

Gita'da kozmik gerçekler ön planda tutulsa da, kahramanların özelliklerine uygun metaforik anlatımlar yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Örneğin Krişna Arjuna'ya, Arjuna da Krişna'ya değişik şekillerde hitap etmektedir. Arjuna Krişna'ya hitap ederken, "ey bitip tükenmek bilmeyen, yorulmak bilmeyen, düşmanları yok eden, inek çobanı, ele geçiren, duyuların sahibi, kâinatın sığınağı, insanoglunun kurtarıcısı, mabutların yüce rabbi, rablerin rabbi, nilüfer gözlü, ışık saçan, uzun saçlı, ifrit Keşin'i yok eden, tanrıça Lakshimi'nin kocası, Madhu'yu yok eden, en yüce ruh, yüceler yücesi rab, en ali varlık, Vrişni'nin soyundan gelen, Vasudeva'nın oğlu, her şeye nüfuz eden, Yadu'nun soyundan gelen ve yoganın rabbi" ifadelerini kullanır.²¹

Aynı şekilde Krişna Arjuna'ya hitap ederken "Bharata'nın soyundan gelen, Bharatalar'ın en iyisi, uykuyu fethetmiş olan, hep uyanık olan, servet edinen, okçu, Kunti'nin oğlu, Kurular'ın evladı, Kurular'ın kahramanı, Kurular'ın en iyisi, Pandu'nun oğlu, düşmanlara eziyet eden, Partha'nın oğlu ve yayı her iki eliyle kullanabilen" ifadelerini kullanır.²² Hem Krişna için hem de Arjuna için kullanılan bu sıfatlar, onların özelliklerini vurgulamaktadır. Ayrıca bu sıfatların kullanılması, eseri okuyana kahramanları tanıtmaya açısından da önemlidir.

Gita'nın her bir bölümü belli sayıdaki şiirsel sözlerden oluşur. Bu bölümlerde Arjuna genellikle Tanrı Krişna'ya sorular sorar. Bu sorular, yaşanan olayların akışına gizlenmiş görünse de bariz bir şekilde dinin temel öğretileri ve felsefesine dair sorulardır. Her Hindu'nun merak edip sorabileceği, cevaplarına göre hayatını şekillendirmek isteyeceği türden olan bu sorular ve cevapları *Gita*'nın on sekiz bölümü boyunca işlenir.

¹⁶ Cemil Kutlutürk, "Upanişadlar'ın Hint Kutsal Metinleri Arasındaki Yeri ve Önemi" (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009), 68.

¹⁷ Nasuh Günay, "Yoga'nın Kökenleri", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 19 (2007), 56.

¹⁸ Günay, *Yoganın Kökenleri*, 56.

¹⁹ Günay, *Yoganın Kökenleri*, 57.

²⁰ Constance A. Jones and James D. Ryan, "Bhagavad Gita", *EH*, 73.

²¹ Mohandas K. Gandhi, *Gadhi'ye Göre Bhagavad Gita*, çev. Vecihi Karadoğan ve Seda Çiftçi (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2004), 245-246.

²² Gandhi, *age*, 246.

Gita, destan boyunca anlatılan olayların düğümünün çözüldüğü, asıl verilmek istenenin ortaya koyulduğu kısımdır. Bu nedenle destanın kendisinden ziyade *Gita* kısmı okunur. İçerisinde pratik dini bilgiler vardır. Dini duyguları güçlü Hindu'lar onu rehber edinmişlerdir. Onların zor dönemlerinde ya da büyük sıkıntıların çekildiği dönemlerde onlara acılarını unutturmak için bir çıkış yolu olmuştur. Dünya çapında ün yapmış Hindular bu kitabı kendilerine rehber edindiklerinde, psikolojik bir rahatlama yaşadıklarını ifade etmektedirler. Örneğin ünlü Hint düşünürü Mahatma Gandhi, “*Kuşkular beni huzursuz ettiğinde, hayal kırıklıklarından başka bir şey göremediğimde, ufukta umudun bir zerresi bile yokken, Gita'ya dönerim ve orada beni rahatlatacak bir pasaj bulurum; ve bir anda altından kalkılması zor acıların orta yerinde gülümsemeye başlarım*” der.²³ Yine bir defasında, dünyevi sıkıntıların baskısı altında güçten kuvvetten düşmüşken *Gita*'dan bir beyit hatırlayınca neredeyse dans edecek hale gelip rahatladığını da ifade etmiştir.²⁴ Gandhi, dini anlamda *Gita*'dan beslenmiştir. Ondaki 700 beyitten herhangi birini okuduğunda *Sastraların* ve *Upanişadların* sunduğu bilgilerin en mükemmel örneklerini gördüğünü söyler. Sanskritçe'yi sırf *Gita*'yı anlamak için öğrendiğini, onun için dini bir kutsal metinden öte, anne kadar kıymetli olduğunu ifade eder.²⁵

Hindu inanç sahiplerine göre Hinduizm'deki kutsal kitapların çoğunun özü *Gita*'da bulunur ve kendini gerçekleştirme ve kendini kanıtlama çabası içinde olan insanlar için yaşam becerileri sunar. Ayrıca *Gita*, kişilerin hayat gayelerine ulaşma sorununu çözmeye büyük bir yardımcıdır. Bunu yaparken çeşitli olaylara ve eylemlere yönlendirir. Bu eylemler farklı nesne ve durumlar ile alakalı ihtiyaçlarla doğrudan ilgilidir.²⁶ Bu ihtiyaçların tespiti ve giderilmesi, *Gita*'da detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Ayrıca Hindu aileler bu kutsal metni, çok özel bir eğitime gerek duymadan hikâyeler halinde çocuklarına anlatmış ve onların küçük yaşlarından itibaren bu esere aşına olmalarını ve bu yolla da ileriki yaşlarda gerekli olabilecek dini bilgilerin temellerini atmalarını sağlamışlardır. Bugün hala dindar Hindu aileler çocuklarını bu şekilde eğitmeye çalışmaktadırlar. Üst düzey dini eğitimi olmayan insanların yararlanabilmesi için, yalın bir İngilizce ile çeviri yapan Ashok Kumar Malhotra, çevirisinin önsözünde *Gita* için şu sözleri söylemektedir:

“Benim *Gita*'ya olan ilgimi annem geliştirdi. Bana her gün ondan değişik bölümler okurdu ve bana aynısını yapmamı telkin ederdi. Liseyi bitirene kadar, en az on yıl boyunca *Gita*'yı okudum ve metnin tamamını ezberledim. Büyük annem bize defalarca, her ne zaman kederli olursak ya da kafamız karışık olursa *Gita*'dan bir bölüm okumamız gerektiğini söylerdi ve bu yöntem kesinlikle bizim kafamızdaki belirsizliği yok eder, sıkıntımıza çözüm bulmamıza yardımcı olurdu.”²⁷

Ailelerin bu tutumu *Gita*'ya verilen önemin bir göstergesidir. Bu eser Şankara, Dasgupta ve Mahatma Gandhi gibi Hindu filozoflara, Henry David Thoreau gibi siyasetçilere, T. S. Eliot gibi Batılı yazar ve şairlere ilham kaynağı olmuştur.²⁸ Dasgupta “*İnsanın Tanrı'yla ilişkisi ve Tanrı'nın tabiatı ve varlığı hakkında*

²³ Gandhi, *age*, 256.

²⁴ Gandhi, *age*, 13.

²⁵ Mohandas K. Gandhi, *the Essence of Hinduism* (Ahmedabad: Nevacivan Publishing House, 1987), 131.

²⁶ Teja Bhargava, “Maslow's Self-Actualization and its Conflicting Theory Tending Towards Indian Ethos”, *European Journal of Management Sciences and Economic Mary and Sam Research Academia*, vol. 1 (2013), 157.

²⁷ Ashok Kumar Malhotra, *Transcreation of the Bhagavad Gita* (New Jersey: Stratford Publishing, 1999), V.

²⁸ Aydın, *ADT*, 67.

en eski ve en derin davranışlara Gita'da rastlanabilir" demektir.²⁹ Bu ifadeler bize *Gita*'nın Dinler Tarihi çalışmalarında insan-tanrı ilişkisi ile ilgili, özellikle de Hinduizm'deki tanrı anlayışı hakkında vereceği bilgilerin de önemli olduğunu göstermektedir.

Yeni Ahit Avrupa'daki ülkelerin kültüründe ne tür bir rol oynadıysa, *Gita*'nın da Hint kültüründe benzer rol oynayan felsefi bir eser olduğu söylenebilir. Ayrıca her ikisinin de insanlığın manevi gelişimindeki sevgi ve bilginin prensiplerini ortaya koymaktaki maharetinden bahsedilir.³⁰ Bu yönüyle *Gita* farklı dönemlere ait ve çeşitli boyutlardaki kutsal metinler arasında özel bir yere sahiptir. Adyar Pamplets çalışmasında *Gita* için, "on sekiz bölümden oluşan yedi yüz beyitlik küçük hacimli bu kitap", pratikte Hindu'ların İncil'i sayılacak derinliğe sahiptir, demektir. Hangi mezhep ve inançtan olursa olsun, bütün Hindu'lar onu benimser. Ayrıca kalbin ve aklın çeşitli sorunları hakkındaki öğretileri Tanrı'nın kutsal sözleriyle inşa edildiğini belirtir. *Gita*'yı analiz ettiğimizde kendimizi Hindu geleneklerinin çeşitliliklerinde bulacağımızı ve hiçbir felsefi görüşünün mantık temellerinden uzak olmadığını göreceğimizi söyler.³¹ Onun felsefi temellerindeki sağlamlığı, onu Vedanta felsefesinin temel kaynaklarından biri yapmıştır. Vedanta felsefesinde üç temel kaynak vardır: *Upanişadlar*, *Brahma Sutra* ve *Gita*. Özellikle 9. yüzyıldan bu yana, Vedanta felsefesinin önemli isimleri olan Shankara, Ramanuja, Madhva ve Nimbarka, düşünsel faaliyetlerini *Gita* üzerinden yürütmüşlerdir. Ayrıca Şiva geleneğinden gelen ünlü düşünür Abhinavagupta da *Gita* üzerinden yaptığı felsefi çalışmalarıyla dikkat çekmektedir.³²

Bahsettiğimiz Hindu filozofların dışında birçok Hindu düşünür *Gita* üzerinde çalışmış ve onun tesirinde kalmıştır. Örneğin Sri Siwami Swananda'ya göre *Gita* güzel bir gelecek için, şu anki ve süregelen eziyet verici problemlerin üstesinden gelmek isteyen bütün bireylere ayrı ayrı hitap eden bir mesajdır. Bu metin sadece eski bir kutsal kitap ya da sadece dini öğretilerin olduğu sıradan bir Hindu dini metni değildir. O, herhangi bir özel dinin ve ırkın üstündedir ve bütün zamanların insanlarına hitap eden gerçek bir kutsal bir kitaptır. İnsanların acı, korku, esaret, aşk, nefret, doğum ve ölüm gibi şimdiye kadar süregelen problemleri ile yüzleşmelerini ve onları çözmelerinde yardımcı olmayı amaçlar. İnsanların kendilerini sınırlayan etkenlerden kurtularak özgürleşmelerini sağlar. O, insanların mükemmel denge durumuna ulaşmalarını, iç denge, zihinsel huzur, acı, korku ve endişeden bütünüyle kurtulma gibi durumlara ulaşmalarını sağlar. On sekiz bölümün tamamında değer çatışması bir insanın dramı gözler önüne serilir. Bu dram dünyamızdaki herkesin ortak tecrübesidir. Tam anlamıyla bir çöküşün ardından zaferin yükselişini ifade eden bir drama görürüz, demektir.³³ Bu ifadeler tamamen duygusaldır. Ancak iddia edilenlerin *Gita* üzerinde yoğunlaşması kendisine verilen önemin göstergesidir.

Bir diğer Hindu düşünür Sri Aurobindo'nun da *Gita* hakkındaki düşünceleri dikkat çekicidir. Ona göre insanlığın gerçek kutsal metni *Gita*'dır. O bir

²⁹ Geoffrey Parrinder, *Avatar and Incarnation* (London: y.e.y, 1970), 38'den naklen Gülsüm Ürdüç, "Hinduizm'de Avatara ve Hıristiyanlık'ta İnkarnasyon İnancı Üzerine Bir Araştırma", (Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006), 37.

³⁰ Vladimir Antonov, *Bhagavad Gita with Commentaries*, çev. Mikhail Nikolenko (Rusya: y.e.y., 2002), 4.

³¹ Adyar Pamplets, "The Bhagavad Gita", *Proceedings of the Federation of European Sections of the Theosophical Society*, no. 59 (1904): 1.

³² Lars Martin Fosse, *the Bhagavad Gita the Original Sanskrit and an English Translation*, American National Standards Institute, (New York: y.e.y, 2007), IX; M. D. Awari, "the Bhagavad Gita-a Great Sprititual Work", ed. Ashok Yakkaldevi, *Indian Streams Research Journal*, vol. 3, Issue. 7 (2013):4.

³³ Sri Swami Swananda, *Bhagavad Gita* (Himalayas: the Divine Life Society, 2000), VI.

kitaptan çok yaşayan bir eserdir ve getirdiği yeni mesaj, bütün çağlara ve toplumlara hitap etmektedir.³⁴ Bu kutsal metne duyulan hayranlık, onun evrensel mesajlar içerdiğine dair iddiaların ortaya atılmasına sebep olmuştur.

Örneğin *Gita*, MÖ 3000'li yıllarda oluşturulmuştur. Ancak Hinduizm'den birkaç bin yıl sonra ortaya çıkmış; hatta günümüzde yaklaşık iki milyar mensubu bulunan Hristiyanlıktaki bazı öğretilerin bile *Gita*'dan aktarıldığını gösteren çalışmalar vardır. Mesela bu kutsal metindeki akıl hocası, Hinduların Rab olarak taptıkları ve aynı zamanda tanrı Vişnu'nun avatari kabul ettikleri Krişna'dır. Bu çalışmalarda Krişna'nın hayat hikâyesi ve tanrısal özellikleri ile İsa'nın hayat hikâyesi; hatta göstermiş olduğu olağanüstülüklerin bire bir aynı olduğu söylenmektedir. Her ikisinin de annesi bakiredir. Kundakta konuşmuşlardır. Her ikisi de tanrının yeryüzünde bedenlenmiş formlarıdır. Özellikle sevgi, bilginin üstünlüğü ve eylemlerin gayesine dair öğretiler ortak söylemlerdir.³⁵ *Gita*'nın daha önce ortaya çıkmış bir kutsal metin olması ve karşılaştırmalarda ortaya çıkan benzerlikler, onun diğer kültürleri etkilediğine dair bir delil olarak görülmektedir.

Diğer yandan İslam âlimleri ve diğer kültürlerdeki bilim insanları Hinduizm'i araştırırken sıkça *Gita*'yı referans göstermektedirler. Örneğin El-Biruni'nin 11. asırda Hindistan'daki felsefi, dinî, ananevi havayı anlatırken birçok kutsal metin varken, sıkça *Gita*'dan pasajlar vermesi tesadüf değildir.³⁶ Humbolt'un: "*Dünya'nın hiçbir dilinde bu kadar güzel, böylesine derin bir şiir yazılmamış, yazılamaz da, mısralar olgun meyveler gibi hakikat dolu. O Bütün çağların en felsefi şiiridir*" şeklindeki sözleri fanatik bir Hindu'ya ait sözler olmadığı için dikkat çekicidir.³⁷

Hindoloji uzmanı Kemal Çağdaş, *Gita* üzerine yapılan çalışmaları ve ünlü düşünürlerin olumlu kanaatlerini paylaştıktan sonra *Gita*'nın Batı dünyasında hangi çalışmalarla incelendiğine de değinmiştir. Onun ilk tercümesi 1785'te İngilizce olarak C. Wilkins tarafından yapılmıştır. W. Von Schlegel, C. R. S. Pieper (1834) Fr. Lorinser (1889), R. Roxberger (1870), R. Von Garbe (1905) ve Deussen'in çevirileri Batı'nın tanıdığı en eski *Gita* literatürüdür.³⁸ Bizdeki çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda, *Gita* hakkında Batılı bilim insanlarının bize göre daha öncü ve ciddi çalışmaları bulunmaktadır. Batılı bilim insanları Hinduizm'i anlamak için *Gita*'yı anlamının ne derece önemli olduğunu kavramış oldukları görülmektedirler.

Sonuç

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de siyasi, ekonomik ve kültürel bağlarımız bulunan Hindistan'ın hâkim dini geleneği olan Hinduizm'in bilinen

³⁴ M. P Bhattachari, "Gita and Management", *The Internet Journal of Alternative Medicine*, vol. 2, no. 2 (2004): 15-16.

³⁵ Kürşat Haldun Akalın, "Krishna'nın Bhagavad Gita'sının İzdüşümü Olarak Günümüzün İncilleri", *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 8 (2015), 4/ 205-206.

³⁶ Kemal Çağdaş, "Bhagavad Gita", *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları*, (t.y.), 78 ve 94.

³⁷ Yusuf Çetindağ, "Edebiyatımızın Kaynaklarından: Doğu Medeniyeti ve Metinleri", *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, vol. 4/1, sy. II (2009): 2057.

³⁸ Geniş bilgi için bkz. Çağdaş, *agm*, 94-95. Ayrıca bu sayfalarda *Gita*'ya verilen önemin bir başka göstergesi olarak, geçmiş yıllarda yapılmış baskılarının çokluğundan bahsedebilir. Onun ilk baskısı 1809'da Kalküta'da yapılmıştır. 1943'den 1949'a kadar 50.000'den fazla nüshası yayımlanmıştır. Bazı matbaalarda 800 düzenlemesi vardır, bunların 25 tanesi çeşitli dillerdedir. Matbaa 20 yıllık bir süre içinde 1.908.750 nüsha basmıştır. Gorakpur'daki bu matbaa *Gita* nüshalarını basan tek matbaa da değildir. Burada bahsettiğimiz tarihler günümüzün teknolojik imkânlarından uzak dönemlerdir ve o dönemin koşullarına göre oldukça yüksek sayılardır.

birçok dini gelenekten farklı özellikler sergilediği aşikârdır. Bu orijinal yapısı içerisinde en dikkat çekici özellik, sistemli bir dinden ziyade yerel dini geleneklerin toplamını ifade eder bir görüntü çizmesidir. O geleneklerin dini kisveye bürünmesiyle, mevcut halini almış görünmektedir. Bunun neticesi olarak da dini inanç, değer ve doktrinlerin yerelde çeşitlenmesi, bu çeşitlenmeye bağlı olarak da her inanç sahibi için geçerli kabul edilebilecek ortak doktrin, tanrı anlayışı ve eşit değere sahip kutsal metin anlayışını tespit etmek zorlaşmıştır.

Ancak, kutsal metin anlayışı noktasında ortak bir kutsal metnin tespiti güç olmakla beraber, ele almış olduğumuz *Gita* isimli eserin, bu durumun istisnası olma özelliği sergilediği gözlemlenmektedir. Çünkü alanında otorite sayılabilecek edebiyatçı, filozof ve din adamlarının onun hakkındaki görüşleri, çeşitli Hindu inanç sahiplerinin ona karşı duygusal yaklaşımları, içeriğinin bahsedildiği gibi ortak değerler sayılabilecek Hindu öğretilerini sunar mahiyette olması, kayda değer niteliklerdir. Dikkat çeken diğer bir nokta ise, bu kültüre yabancı olan dış kültürlerin, ilgili dini geleneği anlamak ve tanıtmak için öncelikle çevrilen kutsal metnin *Gita* olması gözden kaçırılmaması gereken bir durumdur. İnanç sahiplerinin ona karşı gösterdikleri saygı ve sevgi ise, iddiamızın temel dayanağıdır.

Sonuç olarak, Hinduizm'e dair yapılan araştırmalarda birincil kaynaklara ulaşma noktasında özel çalışmalar gerekmektedir. Diğer taraftan karşımıza çıkan araştırma güçlüklerini aşma noktasında çözüm yolları bulunmalıdır. Özellikle Hinduizm araştırmaları noktasında makalemizde de değindiğimiz gibi genel bir kanunun ortaya koyulmasında, *Gita*'nın verilerinin özellikle dikkate alınması ve bu dinin özünün kavranması için öncelikle yine onun detaylı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Akalın, Kürşat Haldun. "Krishna'nın *Gita*'sının İzdüşümü Olarak Günümüzün İncilleri" *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*, sy. 8 (2015), 205-224.
- Antonov, Vladimir. *Gita with Commentaries*. çev. Mikhail Nikolenko, Rusya: 2002, www.swami-center.org
- Awari, M.D. "the *Gita*-a Great Spritual Work". ed. Ashok Yakkaldevi, *Indian Streams Research Journal*, vol. 3, Issue. 7 (2013), 1-6.
- Aydın, Mahmut. *Anahatlarıyla Dinler Tarihi*. Samsun: Ensar Ticaret Neşriyat, 2011.
- Bhargava, Teja. "Maslow's Self-Actualization and its Conflicting Theory Tending towards Indian Ethos". *European Journal of Management Sciences and Economic Mary and Sam Resaerch Academia*, vol. 1 (2013), 156- 163.
- Bhattathiri, M.P. "*Gita* and Management". *the Internet Journal of Alternative Medicine*, vol. 2, no. 2 (2004), 1-18.
- Briggs, Ellen Jane. *Freedom and Desire in the Gita*. USA: the University of Texas, Doktora Tezi, 2008.
- Bronkhorst, J. "Manu and the Mahabharata". Université de Lausanne, *T. Ya. Elizarenkova Memorial vol*, book 2 (t.y.), 135-156.
- Bühler, George. *the Laws of Manu Translated by G. Bühler*. Oxford: Clarendon Press, 1886.
- Çağdaş, Kemal. "*Gita*", *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları*, sy. 7-8 (t.y), 93-121.

- Çetindağ, Yusuf. "Edebiyatımızın Kaynaklarından: Doğu Medeniyeti ve Metinleri". *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, vol. 4 /1-II (2009), 2043-2088.
- Ellwood, Robert S. And Alles, Gregory D. *the Encyclopedia of World Religions*. ed. Robert S. Ellwood, New York: Facts on File an Imprint and Publishing, 2007.
- Ersöz, Emine. *Manu Kanunnamesi'ne Göre Hinduizm*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2007.
- Fosse, Lars Martin. *the Gita the Original Sanskrit and an English Translation*. New York: American National Standarts Institute, 2007.
- Gandhi, Mohandas K. *Gandhi'ye Göre Gita*. çev. Vecihi Karadoğan ve Seda Çiftçi, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2004.
- Gandhi, Mohandas K. *the Essence of Hinduism*. Ahmedabad: Nevacivan Publishing House, 1987.
- Günay, Nasuh. "Yoga'nın Kökenleri". *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 19 (2007/2), 51-79.
- Jones, Constance A.and Ryan, James D. *Encyclopedia of Hinduism*. ed. J. Gordon Melton, New York: Facts on File an Imprint and Publishing, 2007.
- Kaya, Korhan. *Hinduizm*. Ankara: Dost Yayınları, 2011.
- Kutlutürk, Cemil. *Upanişadlar'ın Hint Kutsal Metinleri Arasındaki Yeri ve Önemi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- Leach, Robert. "a Religion of the Book? on Sacred Texts in Hinduism". *University of Zurich Expository Times*, vol. 126, no. 1 (2014), 15-27.
- Malhotra, Ashok Kumar. *Transcreation of the Gita*. New Jersey: Stratford Publishing, 1999.
- Max Müller, Friedrich. *Introduction to the Science of Religion*. London: y.e.y, 188 erişim 24 Mayıs 2016, <https://archive.org/stream/introductiontoth014888mbp#page/n1/mode/2up>
- Pamplerts, Adyar. "the Gita". *Proceedings of the Federation of European Sections of the Theosophical Society*, no. 59 (1904), 1-12.
- Swananda, Sri Swami. *Gita*. Himalayas: the Divine Life Society, 2000.
- Ürdüç, Gülsüm. *Hinduizm'de Avatara ve Hristiyanlık'ta İnkarnasyon İnanç Üzerine Bir Araştırma*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- Wolfe, George. *Parallel Teachings in Hinduism and Christianity*. Austin/Texas: Jomar Press, 1995.
- Zeren, Zehra. *Hint Kökenli Dinlerde Tanrı Tasavvuru*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.